

Az egyházi vezető mint egyházépítő¹

Mindenekelőtt engedjétek meg, hogy őszinte örömönek és nagyrabecsülésemnek adjak hangot, amiért Lelkészerkekezleti Szövetségünk lehetőséget teremtett arra, hogy – annyi év hallgatás után – az egyházépítés és felelősség kérdései kerüljenek napirendre, s hogy ebben az összefüggésben az egyházi vezető iránti elvárásokról is szó essék. Önként adódik a kérdés, vajon mi tette e témaválasztást időszerűvé? Kétségtelen, hogy az egyház Európa legtöbb országában defenzívába szorult. Hathatósan vészett társadalmi elfogadottságából, és mintha maga is identitásválságban keresné a maga helyét. Elég csak a Hollandiában „feleslegessé” váló templomok eladására, Németországban az egyházból való tömeges kilépésre gondolnunk, hogy határozott kérdésként fogalmazódjék meg bennünk: Épül, vagy leépül az egyház? E krízishelyzet tanulmányozásának, az előállt helyzet okai keresésének ma már könyvtárnyi irodalma van Nyugat-Európában. És íme, úgy látszik, mi se estünk mély kómába, hiszen tagadhatatlan, hogy e téma-ciklus, melyre szerencsésen sikerült rátalálni, egzisztenciális kérdéseket feszeget. Ha e témakör kibontása és vitája önvizsgálatra, bűnbánatra késztet, ha elindítója lesz – bizonyára fájdalmas vitának és keserves felismeréseknek – maga is eszköze lehet az egyházépítés, az egyház lelki és szolgálati élete megújulásának.

De – kissé gonoszkodva – azt is feltételezhetjük, hogy e témakör felbuklását csupán az motiválta, hogy választási évhez érkeztünk, amikor a vezetők személye és a hozzájuk kapcsolódó elvárások előtérbe kerülnek. Ebben az esetben csak arról van szó, hogy *Az egyházi vezető és az egyházépítés* cím alatt színrekerülő színdarab milyen szereposztásban, rendezésben kerül bemutatásra a következő hat évben. Őszintén bevallom, a címben található szerep szó ez utóbbit juttatta eszembe. A színészt, aki az aktuális szereposztásnak megfelelően játszik tudóst vagy bolondot, koldust vagy királyfit, szentet vagy gazembert, aztán jelmezét levetve derül ki, hogy ő lényegében egyik se. A holnaputánok fogják eldönteni, lesz-e folytatása a kérdéseinkkel való szembenézésnek, hogy az izgalmi idő lecsengése után megindul-e az átgondolt, a mélységeket is vállaló, hétköznapiakat is átható egyházépítés. Jó volna maguktól a vezetésre aspirálóktól hallani, ők hogy képzelik a jövő egyházának építését.

Számomra az is zavaró, hogy a választások évében (nem a presbitériumok megújítása történik) az egyházi vezető hallatán mindenki felfelé mutogat, a felelős tekintetében másokat lökdös a tükör elé. Ezzel a látásmóddal nemcsak az a baj, hogy egyoldalú, esetleg igazságtalan, de teljes mértékben ellentmond az egyház vezetéséről, építéséről szóló bibliai és hitvallási tanításoknak. Felelősséget hárít az egyházi vezetők egy szűk csoportjára, míg maga kritikája paravánja mögé

---

¹ Elhangzott 2006. október 11-én, Marosvásárhelyen, az Erdélyi Református Egyházkerület Lelkészerkekezletén.

bújva felelőtlenül a leépülésnek és az anarchiának aszisztál. Másfelől a felelős vezetés előtérbe állításával, jelentősége túlhangsúlyozásával árnyékba szorítja a presbitériumokat, a gyülekezeteket. Ma már egyértelművé vált, hogy ilyen egyházértelmezéssel, mely kivételes személyek, testületek vállára akar erejüket és szerepüket meghaladó terhet és felelősséget tenni, legfeljebb a többség passzivitását, közömbösségét szolgálja s nem alkalmas átfogó, a szolgálat egészét látó megújulásra.

Hitvallásunk abba az irányba mozgósít minket, ahol *mindenki* kötelességének tudja, hogy „a többi tagok javára és üdvösségére készséggel és örömmel szolgáljon” (H.K. 55). A *mindenki* kiemelése nem azt a célt szolgálja, hogy a sajátos szolgálatra elhívott személyek és testületek jelentőségét vitassa, ellenkezőleg, arra utal, hogy ezek az egyház Ura által elhívott és a gyülekezet által megbízott személyek és testületek nem légüres térben, nem egy közömbös, vagy ellenséges közegben, azok mellett, vagy azok ellen tevékenykednek. A *mindenki* egy olyan stabil háttérrel jelöl, ahol az imádkozó, felelősség-hordozó, a felhatalmazás, az ellenőrzés mellett az együttszolgálatot is vállaló gyülekezet, a vezető munkatársává lép elő. Hogy milyen messzire estünk ettől az evangéliumi modelttől, ezen lehet vitatkozni, lehet együttérezni azzal a kesergő egyházi vezetővel, aki belefáradt kudarcai sokaságába, aki nagyszerűnek tűnő ötleteinek nem tudott érvényt szerezni, de ha a vezetés úgy tekint a gyülekezetre, mint az a pásztor, aki ugyan megengedi, hogy a juhok rábégeessenek, gyapját is, tejét is elveszi, de nem él benne az ő világában, nem tekinti egyenrangú társának a szolgálat felelősségében, aligha tud a rábízottnak eleget tenni. Egyházunkban még mindig több a tradíció, mint az élet, az adminisztráció, mint a misszió, a tehetetlenség, mint a munka, a panaszkodás, mint az alkotás, az oportunizmus, mint az elvhűség.

Az egyházi vezető – írja Klaus Douglass – önmagában nem alkalmas arra, hogy az egyház szimbolikus figurája legyen. Ez a szerep bárkit agyonterhelne. A gyülekezet lényege szerint számos ember összefogása, összjátéka révén működik, és csak akkor maradhat talpon, ha ügyét hitvalló, biznyságtévő és anyagi terhet is vállaló egyháztagok vállára helyezi. A gyülekezet, mint Pál mondja, Krisztus teste. Egyetlen testrészt se formálhat jogot rá, hogy ennek a testnek a szimolikus alakja vagy reprezentánsa legyen. Az egyházi vezető nem képviselheti Krisztust – ez specifikusan katolikus hivatás-értelmezés lenne – de nem pótolhatja a testvérek közösségét sem. A „vezetőfüggőség” a gyülekezetet magát is kiskorúságban tartja, a lelki fogyatékosok intézményévé degradálja, s másokat is, akik lelki személyiségekké válhatnak, lelki fogyatékosokká degradálódnak. A lelkipásztorok központúsága a Krisztus testének kórtünete – vallja Douglas. Szilárdan befészkelte magát gyülekezeteink tudatába, de a lalkipásztorokéba, az egyházi vezetők fejébe is, és a szereposztás mereven beépült egyházunk struktúrájába. A gyülekezet belenyugszik, hogy mindig csak kiszolgálják, a lalkipásztorban pedig – nem minden alap nélkül – kialakul az a meggyőződés, hogy ő a legfontosabb személyiség a gyülekezetben, és hogy az, nélküle működésképtelen lenne. Határozott véleményem, hogy az egyház jövőbeli építésének irányvonala nem a kivételezett szemé-

lyek vezető karakterének a kihangosítása útján, hanem a laikus, presbiteri elem nagykorúsodása, a szolgálatra való felkészítése és annak buzgó felvállalása útján hozhat elmozdulást. Az egyházi vezetőknek önmérsékletet kell gyakorlonia hatalma gyakorlásában, ezt az önmérsékletet érvényesítenie kell az egyházi jogalkotásban. Így hozhat helyzetbe, lendíthet mozgásba olyan erőket, személyeket, közösségeket, amelyek az egyház építésére elhívottak, de alkalmasak is. A jó vezető nem az, aki felemészt magát az egyedül végzett szolgálatban, hanem aki felébreszti, ösztönzi és segíti az egyházban szunnyadó sokféle lelki adományt, figyelő szeretettel kiválasztja munkatársait, megértéssel irányítja első lépéseiket, bízik bennük, nem szüntelenül ellenőrizve, de bizalmat táplálva irántuk, nem kioktató fölényességgel, de szolgatársi alázattal. És teszi mindezt nemcsak azért, hogy egy munkatársat nyerjen, hanem azért, hogy e megnyert munkatárs maga is hasonló módon gyűjtsön maga mellé másokat. Ismét Klaus Douglasst idézem: „A jó egyházi vezető nem fogcsikorgatva veszi tudomásul, hogy valaki jobban végzi a munkáját, mint ő. Az volna az igazi paradigmaváltás egyházunkban, ha vezető munkatársaink, és nem csak a lelkipásztorok, nem éreznék, hogy úgy leesik a korona a fejükről, ha valakit kinevelnek, aki egy szép napon jobban végzi a munkáját, mint ők maguk, ellenkezőleg: úgy éreznék, hogy egy ékkővel gazdagabb lett a koronájuk.” Ma még az előd is konkurens, a lehetsége utód még inkább. Még a holdudvarukban elhelyezkedők, helyüket keresők is gyanúsak, akiktől legalábbis illik elhatárolódni. Lehet-e, lehetett-e valaha ilyen légkörben hiteles egyházépítő munkát végezni? Közelmúltunk bősége példatára számos megszívelelendő tanulsággal szolgál.

Az a nemzedék, amelyhez magam is tartozom, két politikai és négy egyház-kormányzati rendszer egyházpolitikai, egyházépítő kísérletezéseinek volt kísérleti alanya. Több mint négy évtizedes szolgálati időnk nagy része arra az időre esett, melyet legjobb indulattal se lehetett az egyházépítés siker-korszakának nevezni. Bősége adatot szolgáltat erről az időszakról Tőkés István visszaemlékezés-kötete. (*A Romániai Református Egyház élete 1944–1989.*) Bőséges terjedelemben, gazdagon dokumentálva, a személyes érintettség okán szenvedélyesen és nem is mindig tárgyilagosan tárja eléink a több mint öt évtized egyháztörténeti jelentőségű történéseit. Ahogy maga írja kötete előszavában: „jórészt az egyéni átélésekre és jegyzetekre kell támaszkodni azon kortársak részéről, akik kezdettől fogva nemcsak átértékelték a történelem élő malmának egyházi eseményeit, hanem többé-kevésbé tényezőik is voltak a sorsos időkben. Ilyen helyzetben az adatszerűség bizonyos mértékig háttérbe szorult, de annál élesebben érvényesül a személyes átélés.”

Az '56-os magyar forradalom után a román politika a társadalom egész területén bekeményített. Az elhurcolások nyomán támadt megfélemlítés, a létbizonytalanság kiszolgáltatottá tette a hétköznapi emberét, s különösen a pozícióban lévőket. Az egyház ellen indított offenzíva sikerrel kecsegtetett, mivel a testületek szerepe háttérbe szorult, s a nagyon is központba állított vezetőket könnyű volt megfélemlíteni, kompromitálni s így a hatalom eszközévé tenni. Az

inspektorátusok, a belügyi hatóságok keze mindenhová elért, az informátorok há-
lózatan át füle mindent meghallott, s akit egyszer markukba kaptak, annak csak
megalkuvások árán volt szabadulása. A hatalomnak sikerül egy kicsit mindenkit
kompromitálni, besározni. Nem lehet szégyenkezés nélkül visszagondolni a köz-
életi jelentések guszttustalanságára, a közéleti értekezletek hízelgő felszólalásaira,
vagy a protokoll jelentések besúgás határát súroló, vagy azt túl is lépő kétértelmű-
ségére. A külső szemlélő – aki az egyház egész tevékenységéből csak ennyit ész-
lelt – valóban juthatott arra a következtetésre, hogy az egyház misszióját, építésé-
nek felelősségét azok árulták el, akikre pedig éppen bízott. A kétségtelenül itt-
ott fellelhető aljasságok ellenére is elmondhatjuk, hogy a fenti jelenség egyfajta
túlélési stratégia része volt. Egy hízelgő felszólalás, egy az inspektornak aztalt
terítő, megvendéglő gesztus a megalkuvást nem ismerők előtt tűnhetett árulás-
nak, de sok esetben tette lehetővé egyházépítő munkák folytatását. Tagadhatatlan
tény, hogy ez az építés, bár sokszor a föld alatt, sokszor búvópatak módján a lát-
ványosságtól elrejtve, de szinte valamennyi gyülekezetben folyamatos volt. Ezért
ennek a korszaknak a tárgyilagosabb értékelése érdekében, hadd álljon itt Fodor
Sándornak a Tökés könyv megjelenése kapcsán írt néhány gondolata: „Az egyház
működését nem jó csupán egyes vezetőinek magatartásából megítélni: minden
egyháznak voltak ugyanis hősei és vértanúi – de árulói is. Voltak, akik életüket
adták református egyházukhoz való hűségükért, mert szó szerint vették a krisztusi
parancsot. Ám nemcsak hősök és vértanúk követték a krisztusi parancsot, követ-
ték lelkészek és hívek is, akik ígét hirdettek, hitoktatást végeztek, kereszteltek,
eskettek, együtt tartották a nyáját, nem hagyták azt a hatalom minden ármányko-
dása ellenére szétbitangolni. Anélkül, hogy a »minden jól van« bárgyú mentege-
tőzésnek Tökés által joggal kárhoztatott hibájába esnénk, azt kell mondanunk,
hogy híveink kiállták a történelem próbáját – kiállta az egész református egyház,
amely nem püspökök és más főemberek összességéből áll, hanem a hívek és a
papság közösségéből. Végül is ennek a közösségnek a helytállásán tört meg az
ateista hatalom minden romboló szándéka.” Eben az időben templomokat bontot-
tak le hatósági utasításra, de csodák csodája, épült is egynéhány. Senki sem kapott
dicséretet azért, ha esküje szerinti szolgálatát ellátta, de ha nem törekedett látvá-
nyos elismerésre, ha csendes és alázatos tudott maradni, teljes értékű építő mun-
kát végezhetett. A hatalom árnyékában pásztorolhatott, házi istentiszteletet tartha-
tott, kitartóan foglalkozhatott a tanárok zaklatása elől a kertek alatt bujkáló gyer-
mekekkel és fiatalokkal. Városi viszonylatban megszervezhette a persbitérium
szolgálati csoportjait, látogathatott és diakóniát végezhetett, próbáltatásos időkben
földrengés vagy árvíz sújtottak részére segítséget juttathatott. Ebben az időben
Herman János, a Mezőség apostola, vasárnaponként negyven kilométert gyalog-
olt, csakhogy szeretett szórványainak elvihesse az Igét, s az egyik egyházmegye
lovat vásárolt a szórványlelkésznek, hogy – más közlekedési eszköz hiányában –
szolgálatát elláthassa. Amíg a mesterségesen szított bizalmatlanság szét nem zilál-
ta a lelkési közösségeket, a lekipásztori családok rendszeresen látogatták egy-
mást, nem rohantak el egymás parókiája mellett – jármű hiányában ezt nem is te-

hették –, de maradtak, és sokszor hajnalig tartó beszélgetésekben cseréltek gondot és félelmet, reményt és csüggedést, erősödve egymás hite által.

Nem tudom, hogy a hallottak és átéltek mennyire árnyalják azt a képet, amit eddig erről a korszakról ki-ki kialakított magában. Mindezeket azért tartottam szükségesnek elmondani, hogy érzékeltessem, bizonyos közép- vagy felsőszintű egyházi vezető vélt vagy valós árulása nem feltétlenül hordozza az egyház leépülésének, romlásának veszélyét. Az egyház a gyülekezeteiben él, egyház csak ott van, ahol gyülekezet van, gyülekezet pedig csak ott van, ahol megtörténik az egyház tagjainak az Ige és a sákramentumok körüli egybegyülekezése, az Ige fegyelmező ereje előtt való maghajlása, a szeretetközösség vállalása és megélése. A vezetőnek – mindenek előtt – ezt a gyülekezeti szolgálatot kell támogatnia, irányítani, s ha ezt nem teszi, ha ettől elidegenedik, ha a cél számára másodlagossá válik, ez az ő igazi árulása. Ilyan értelemben a romlás indulhat felülről is, de az igazi veszély, omlásveszély az, amikor a gyülekezet, a lelkipásztor, a presbitérium tagadja meg küldetését. Ez olyan, mint amikor a beteg feladja. Ezt már csak mestersegesen lehet életben tartani.

A váratlanul bekövetkező politikai változás az egyházépítő munka teljes vonalán megújulást ígért. Megszűnt az egyházra nehezedő diktatórikus nyomás, a vezetők jó része a következő választási évben teljesen kicserélődött, feloldódott a teológusok számát erőszakosan alacsonyan tartó megszorítás, és még sok olyan más lehetőség is megnyílt, melyre azelőtt gondolni sem lehetett. A megnyíló határokon valósággal özönlött a támogatás, személyes és gyülekezeti kapcsolatok jöttek létre és erősödtek meg, s ezek nyomán eddig soha nem látott építési láz vette kezdetét. Mivel az egyház egyáltalán nem volt felkészülve a bekövetkezett változásra és ezek kezelésére, jól átgondolt stratégia hiányában ötletszerűen hozta döntéseit, s jórészt kullogott az események után.

Két dokumentumra viszont feltétlenül emlékeznünk kell², melyek a rögtönzések ellenében az egyházépítés jövőbeli irányára mutattak. Az első ezek közül a Vetési László által kezdeményezett és az Országos Lelkészértekezleti Szövetség által felkarolt *Új teremtés* című munkaterv. Zsinathoz intézett felhívásában ezt írja: „Egyházunk felkészületlenül áll az új évezred küszöbén. Olyan idők jöttek ránk, amikor már égetnek a gondok és a tisztázatlan dolgok. Elérkezett a prófétai szólás ideje: nem lehet tovább tapogatózva, botladozva járni. Krisztusban újjá kell lennie mindennek.” A tervezet készítőinek szándéka szerint a RORLÉSZ keretében munkacsoportok alakulnának a helyzetkép tisztázására, a lelkeszi szolgálat, a

---

2 A harmadik, de időrendben első dokumentum az 1990. január 4-én megjelent *Új bor, új tömlő* c. irat, melyben a Protestáns Teológiai Intézet református tanárai „az egyházi közvélemény elé terjesztik elképzeléseiket”. Ez a dokumentum a legégetőbb kérdésekre reflektál az egyház életének valamennyi területén, foglalkozva az egyházalkotmány, a Teológia, a misszió, a szeretetszolgálat, a vallásoktatás és iskolaügy, az egyházi sajtó, a gazdasági helyzet és általában az egyházi közélet kérdésével. Lásd: in *Az Út* XXVII (2001) 1. (Szerk.)

gyülekezetek helyzete, a lelkészképzés és továbbképzés, az egyházi vezetés, az oktatás-nevelés, a misszió, a zsinati munka témakörében. Maga a tervezet is megállapítja a kiadvány „Gyötrődő epilógus” címet viselő zárszavában: „E munkában hatalmas feladat előtt áll egyházunk. Lehet, hogy nem vagyunk felkészülve arra, hogy dolgainkkal pártatlanul, elfogulatlanul és őszintén szembenézzünk. De vajon tényleg tétlenségre, további halogatásra vagy kapkodó tervszerűtlenségre, rögtönző élet- és jövőtervezésre volnánk ítélve? Igazán ennyire képtelenek volnánk bármilyen csapatmunkára? Igaz az, hogy ennyire széthullott volna az alkotó munka lelkesítő és sodró ereje? Tényleg mindenki annyira bezárkózott gyülekezetébe, a maga munkájába vagy tétlenségébe, hogy már csak a másiktól várja el, hogy csináljon valamit érte... Talán mágis van, vagy lesz néhány olyan elfogulatlan, lelkes és hiteles személy, aki egyházunk közössége egészének biztatásában és szeretetében tudja és vállalja ezt az ezredfordulói hitvallást, az alkotó szintézisteremtést, a világos jövőtervezést.” Mikor ez a vallomás nyilvánosságra jutott, az egyház már jó pár éve járta a látványos külső építkezés útját. Valóban imponáló az a többszáz templom, gyülekezeti-ifjúsági ház és egyéb épület, amely ebben az építkezési lázban született. De ebben a lázban háttérbe szorult az egyház lelki felépülését célzó stratégia. A gyülekezetek nem tudtak ellenállni a feljük özönlő támogatás csábításának, engedték, hogy az anyagi gyarapodás kioltsa a lelki gyarapodás sürgető szükségét. Az Új teremtésből nem lett új teremtés, a tervezet a közöny, sőt az egyházpolitikai rivalizálás mocsarába süllyedt. Hasonló sorsra jutott Tökés István *Új ugarszántás* címet viselő és a zsinati munka megújítását célzó irata is.

Igazságtalanok lennének, ha csak a felvázolt képpel maradnánk, ha nem szólnánk a megújuló katekéta- és diakónusképzésről, az iskolai vallástanítás beindulásáról, a lelkészhiány felszámolásáról. Próbálkozás történik a szolgálati fegyelem megszilárdítása okán a szolgálati minimum megkövetelésére, a presbiterképzés módszeres beindítására is. De nagyon hamar kiderült, hogy a presbiteriumok, lelkipásztorok számára ennek a szolgálati vonalnak már nincs prioritása, hogy a húzóágazat az egyházban a gazdasági és gazdálkodási irányba csúszott át. És ez a folyamat azóta is tart, azóta is követeli magának az első helyet a vezetők, de a gyülekezetek tudatában is. Nem az a baj, hogy építkezünk, hanem hogy ifjúsági házaink jó része kihasználatlan. Öröm a sok felújított, újjáépített lelkészi lakás, de bűn, hogy ezek egy részének nincs állandó lakója, mert ingázó papja csak vasárnaponként, egy órára veszi birtokába. Nem a lelkészházaspárokról beszélek, hanem azokról a lelkésztársakról, akik bár belakhatnák a kényelmesre felújított parókiát, mégis valamelyik szomszédos városban vásárolt lakásukból táv-pásztorlást gyakorolnak annak ellenére, hogy a Kánon kifejezetten tiltja, s a helyben nem lakást fegyelmeivel bünteti. Nem az a baj, hogy a visszaszerzett épületek hasznosításából gyülekezetek gazdaságilag megerősödnek, de az baj, hogy nem működik a szolidaritás, és 170 életképtelen gyülekezetünk halálsikolyának a meghallására érzéketlenek vagyunk. Az a baj, hogy a szolgálati minimumnak már az emlegetése is sérti azokat, akik heti egy istentszetelet tartásával szolgálatukat megoldottnak képzelik; az a baj, hogy sok gyülekezetben a gyülekezeti vallásoktatás megszűnt,

mert ha van iskolai, akkor minek duplázni; az a baj, hogy a lelkipásztorok és vallásánárook kapcsolata sok helyen több mint hűvös, hogy az egyház nem tudott élni azzal a páratlan lehetőséggel, hogy missziójában több száz vallásánár szolgálatát inkadrálhatja. Ebben az összefüggásban nem kellene-e végre tisztázni az Egyház és a Fakultás viszonyát? Nem kellene-e leendő vallásánárook előkészítése, képzése, alkalmazása, szolgálata során éreztetni velük az egyház jelenlétét; nem kellene-e képzésük egész idején bekapcsolódniuk egy valóságos gyülekezeti közösségbe, hogy így megismerjék jövendő munkaterületük ünnep- és hétköznapjait? Nem kellene a hivatalos egyháznak egy kicsit látványosabban szeretni a leendő hitoktatókat? Nem kellene-e ott lenni kibocsátásuk ünnepén, komolyabban venni befogadó, bekebelező ünnepüket, ezzel is éreztetve velük, hogy ők is az egyház megbecsült, szolgatársként számontartott tagjai? Az baj, hogy nem készült mai napig se átfogó missziói stratégia a teológiai hallgatók számának meghatározásáról, az egyház még mindig csak az egyre csökkenő, több esetben szándékosan csökkentett szószékekkel számol, és nem az élet más területén jelenkező számos igényvel, a kórházaktól a börtönökön át a cigánymisszióig. Az ezredfordulón Marosvásárhely cigánynegyedében megindított cigánypasztorációs mozgalmat sikerült agynonhallgatni, a missziói jelentések még csak meg se említették. Különösen fájdalmas a kisgyülekezetek helyzete, ahol pedig a lelkipásztori szolgálat a leghatékonyabb. Míg egy nagy gyülekezetben az igehirdetés a tagok 5%-át, a pásztori szolgálat legfeljebb 10%-át képes elérni, addig a kisgyülekezeteknél ez az arány 30–40, illetve 90%. A bokrosítási koncepció és a koncepció nélküli gyakorlat mégis ezeket a hatékony gyülekezeti közösségeket hagyja önálló lelkipásztor nélkül ahelyett, hogy megszervezné támogatásukat. Noha ezekben a gyülekezetekben a hívek személyes hozzájárulása 18 év felett eléri, sőt meghaladja az 1 millió lejt. A lelkész az egyetlen értelmiségi lenne, a közösség egyetlen támasza, de érdekérvényesítő szolgálatát nem töltheti be mint tanácstag, mert ezt szabályrendelet tiltja.

Ennyi fájdalmas sebet eltakarhat-e bármilyen látványos gazdasági sikertörténet. Nem kellene-e végre felelősen szembenézni a tényekkel, s azt tennünk, ami a dolgunk?

Kánonunk világosan meghatározza a személyek és testületek feladatait, és felelősségét is. A hiba nem a Kánonban, hanem annak végrehajtásában van. Jövönk azon múlik, hogy végre tudunk-e megcsendesedni, Mária csendességével az egy szükséges dologra figyelni, magunkat élő hálaáldozatul Őneki szentelni. Tudjuk-e mi vezetők erre a hálaáldozatra presbitereinket, asszonyinkat, ifjainkat magunkkal együtt fellelkesíteni? Ehhez kérem a Mindenható segítségét és áldását.